

Vesthimmerlands Museum

Årsberetning 2021

VEST-
HIMMERLANDS
MUSEUM

Søndergade 44 • 9600 Aars
Tlf.: 98 62 35 77 • mail@vmus.dk
www.vesthimmerlandsmuseum.dk

STENALDERCENTER
ERTEBØLLE

Gl. Møllevej 8 • 9640 Farsø
Tlf. 98 63 67 88
stenalder@vmus.dk
www.stenaldercenter.dk

Indhold

I samfundets tjeneste - alsidigt kulturarvsarbejde for alle	3
Hele Vesthimmerland som arbejdsplads	5
Fakta og tal 2021	7
Samarbejdsaktiviteter inden for og uden for Vesthimmerland	9
Åbent hele året og et program med oplevelser for enhver smag	13
Frivillighed og det lokale engagement	14
Markedsføring af museet og Vesthimmerland	15
Strategi og Handlingsplan 2020-2026 – hvad har vi nået i 2021?	17
Hvad bringer 2022?	18

I samfundets tjeneste - alsidigt kulturarvsarbejde for alle

Vesthimmerland er rigt på seværdigheder og en enestående skattekasse med fortællinger om livet på egnen fra oldtid til nutid. Vesthimmerlands Museum er kommunens statsanerkendte museum, der har til opgave at samle op på denne kulturhistoriske rigdom og udvikle kommunens kulturarv inden for de fem arbejdsområder: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Ingen andre museer i kommunen har så bred en opgaveportefølje som Vesthimmerlands Museum. Opgaverne spænder fra det lovbefalede arbejde inden for arkæologi og nyere tid til udstillinger, publikationer, digital informationsformidling, skoletjeneste, arkivvirksomhed og oplevelsesbaseret formidling med stort fokus på turismeudvikling i Vesthimmerlands Kommune.

Vesthimmerlands Museum er således en meget kompleks og alsidig organisation, hvor ansatte og frivillige i fællesskab løfter det professionelle arbejde med kulturarven. Museet løser sine opgaver i tæt samarbejde med universiteter og andre museer i ind- og udlandet. Museet skal ressource- og personalemæssigt være i stand til at løse opgaverne og svare på de krav, der stilles fra både stat og kommune.

Vesthimmerlands Museum har hovedkontor i Aars og driver afdelingen Stenaldercenter Ertebølle samt sommer- og digitalformidlingen på Aggersborg. Derudover har museet ansvar for udstillingen af genstande fra Johannes V. Jensens arbejdsværelse i rotunden på Johannes V. Jensen og Thit Jensen Museet.

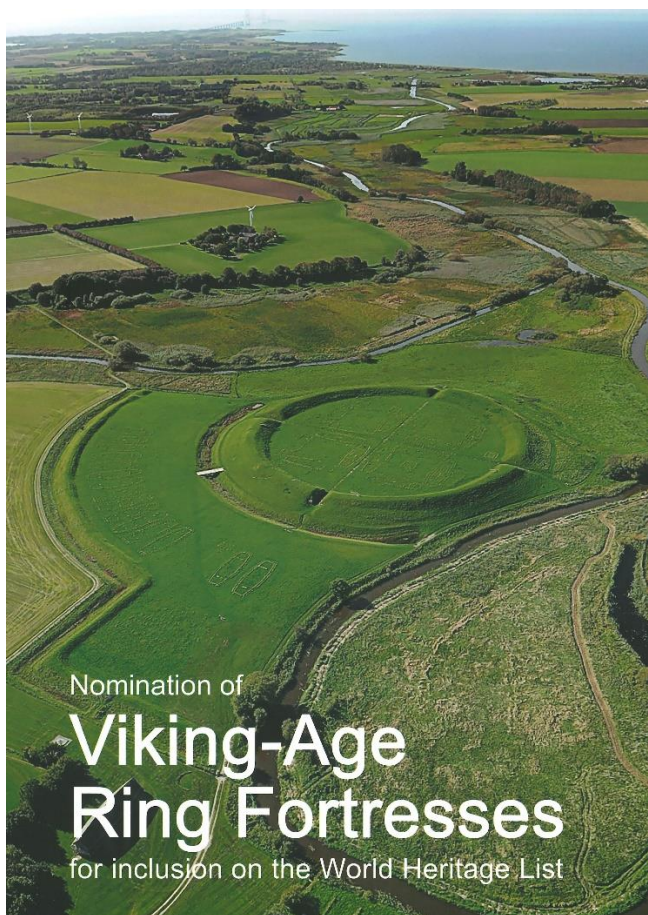
Corona pandemien har haft stor indflydelse på driften i 2021. Allerede ved pandemiens udbrud i 2020 satte museet en dokumentationsproces i gang og indsamlede genstande, fotografier og interviews - også i forbindelse med nedlukningen af minkfarme i Vesthimmerland.

Driftsåret 2021 har stået i covid 19 pandemiens tegn. Mange måneders nedlukning, hjemmearbejde og sygdom har sat sit præg på virksomheden og økonomien.

Nedgang i besøgstallet har ført til nedgang i entréindtægter og kiosksætning. Derudover kunne statens hjælpepakker ikke benyttes og refusioner kun opnås i mindre omfang. Langtidssygemeldinger, udskiftning i medarbejderstaben og voksende administrative opgaver har ydermere sat likviditeten under pres.

Trods kraftig modgang lykkedes det også i 2021 at skabe mange gode resultater, og sørge for fremdrift i museets udvikling. Museets ansatte og frivillige medarbejdere har arbejdet intenst på at løse de mange opgaver og mål jf. museets arbejdsplaner og overordnede Strategi og Handlingsplan 2020-2026.

Udover almindelige driftsopgaver i Aars og Ertebølle, herunder også betjeningen af offentlige og private bygherrer, blev ressourcerne koncentreret omkring UNESCO-projektet på Aggersborg, løsning af fjernmagasinproblematikken, realiseringen af et EU-projekt på skoletjenesteområdet og videreudviklingen af både Kulturarvsmåned og Tidsrejsen samt fortsættelsen af pågående forskningsarbejde inden for ph.d.-projektet og projektet Etnobotanik.

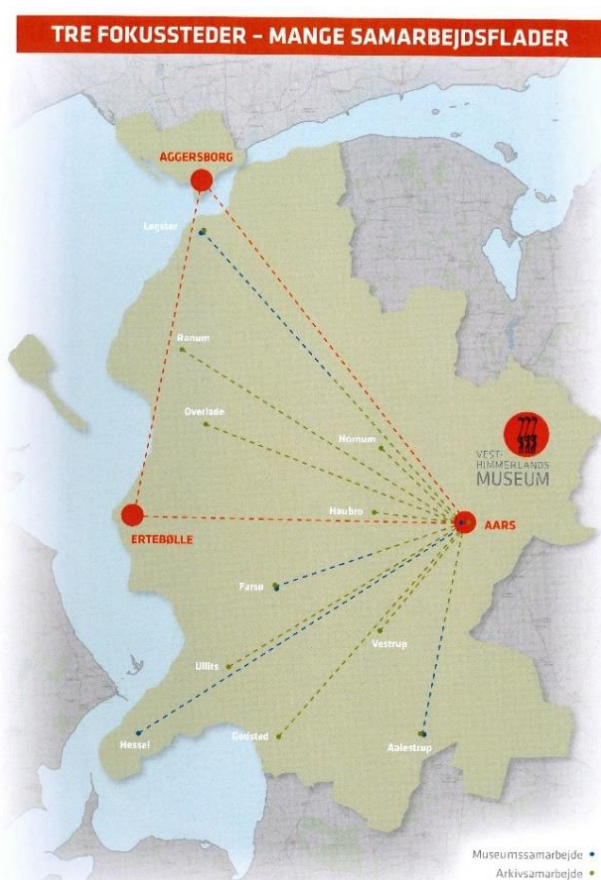

Ansøgningen om optagelse på UNESCOs Verdensarvsliste blev underskrevet af kulturministeren og indsendt i januar 2021.

Arkæologiske undersøgelser i Ranum Mose afdækkede meget velbevarede genstande af træ.

Nærværende årsberetning giver et indblik i Vesthimmerlands Museums arbejde, resultater og udfordringer i 2021. Museets ledelse og bestyrelse retter hermed en stor tak til alle medarbejdere og støtter for deres indsats og finansielle bidrag. En særlig tak til Vesthimmerlands Kommune, der som hovedtilskudsyder understøtter visionen om udviklingen af professionelt kulturarvsarbejde i hele Vesthimmerland indenfor alle tidsperioder. For yderligere uddybende oplysninger om museets virksomhed i 2021 henvises til afdelingernes årsberetninger, som kan læses på museets hjemmeside.

Museum for alle! Elever fra Ranum Efterskole i et undervisningsforløb på Stenaldercenter.

Samlingerne udgør grundstammen i museets virksomhed – også det, der opbevares på magasin.

Museum for hele Vesthimmerland med en bred samarbejdsflade. Vesthimmerlands kulturarv udvikles bedst i fællesskab!

Hele Vesthimmerland som arbejdsplads

Kommunens areal er på 768,1 km² og svarer til det geografiske ansvarsområde, der betjenes af Vesthimmerlands Museum inden for de to faglige ansvarsområder

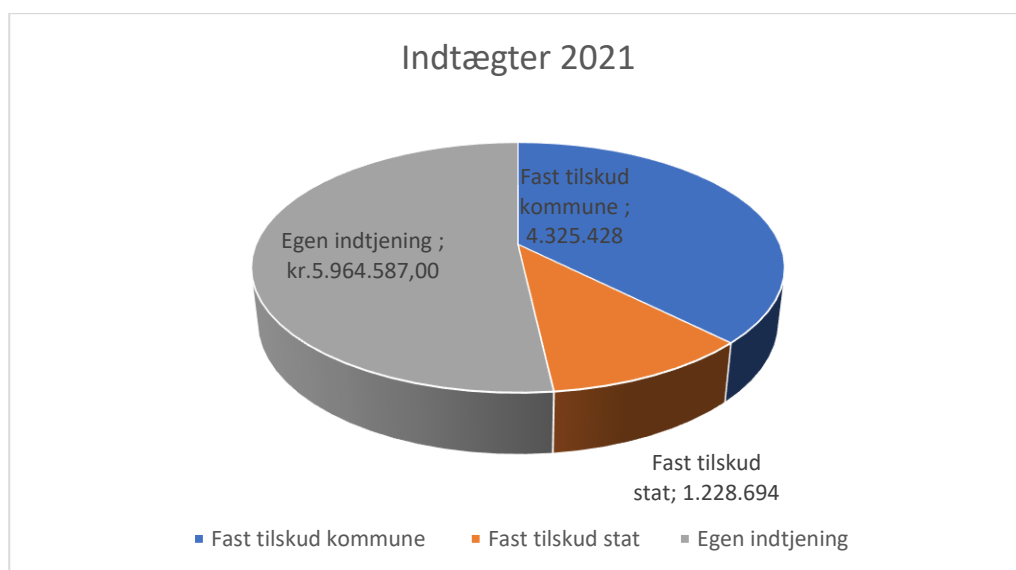
arkæologi og nyere tids kulturhistorie. Opgaven er af staten defineret gennem statsanerkendelsen og fra kommunens side gennem gældende politikker, strategier og planer. Vesthimmerlands Museums hovedsamarbejdspartner er Vesthimmerlands Kommune, her især afdelingerne for teknik og miljø, kultur og fritid, børn og unge samt plan og udvikling. Planprocesser i kommunen fordrer inddragelse af museets faglige kompetencer på forskellige niveauer og tidspunkter. Museets arkæologer, historikere, museumsundervisere og naturvejleder er aktive medspillere og initiativtagere ved udviklingen og formidlingen af kulturarv i Vesthimmerland.

Vesthimmerlands Museum er en unik arbejdsplads, hvor ny viden udvikles, anvendes og formidles. Både ansatte og frivillige medarbejdere er museets vigtigste ressource.

Fakta og tal 2021

Kommunen bidrog med 3.312.084 kr. i tilskud til den statsanerkendte museumsdrift og 1.013.344 kr. til Stenaldercenter Ertebølle, svarende til 37,55 % af årets indtægter. Museet finansierede 62,45 % af driften gennem indtægtsdækkende virksomhed, statstilskud, fonde, puljer, entréindtægter, kiosksalg m.m. Langt størstedelen af disse indtægter gik til at sikre basisdrift og det lovbestemte museumsarbejde.

Vesthimmerlands Museums primære produkt og formue udgøres af den viden, der udvikles, oparbejdes, registreres, gemmes og formidles af museets medarbejdere. Denne viden knytter sig til museets samlinger af genstande, arkivalier og fotografier, som jf. museumsloven skal udvikles løbende og holdes i en stand, så samlingerne kan gives videre til de kommende generationer. Medarbejderne er museets vigtigste ressource og udgør samtidig den største udgiftspost.

I 2021 havde Vesthimmerlands Museum ansat **36 medarbejdere**, heraf 23 i tidsbegrænsede ansættelser.

Arkæologien varetager det lovbestemte museumsarbejde med afsæt i offentlige og private planopgaver og tilhørende sagsbehandling. I 2021 afgav arkæologerne 29 høringsvar, gennemførte 14 forundersøgelser og 3 egentlige arkæologiske undersøgelser. Afdelingen producerede 3 forskningsartikler til fagtidsskrifter,

deltager i flere forsknings- og publikationsgrupper og er partshaver i flere forskningsseminarer.

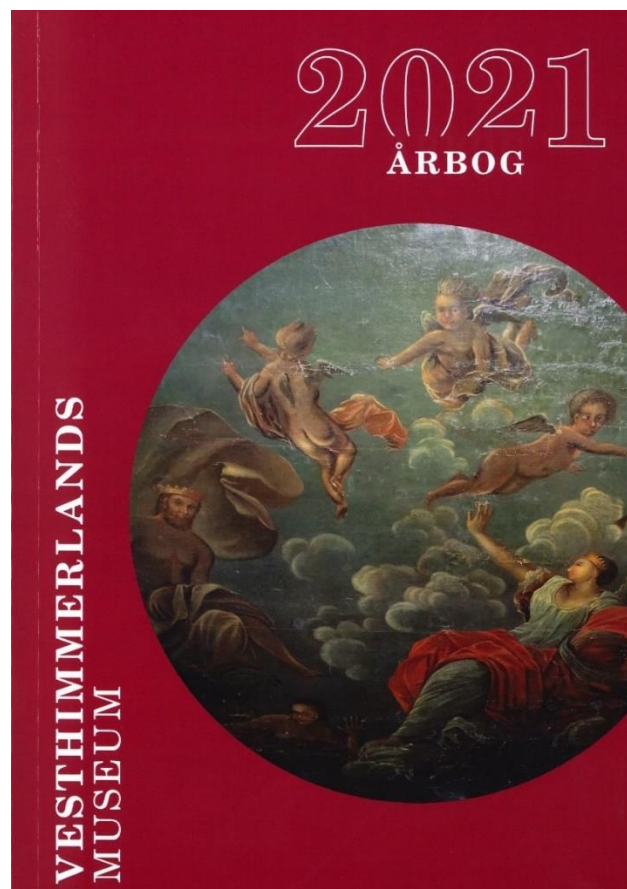
Historikerne behandlede 22 byggesager, gennemførte 69 undersøgelser og indsamlinger, registrerede 75 genstande, 950 fotos og ca. 1,5 hyldemeter arkivalier.

Museumsunderviserne betjente 14 daginstitutioner og 132 grundskoleklasser, foruden deltagelse i det tværeuropæiske udviklingsprojekt STEAM.

Museets ansatte og frivillige gennemførte 194 offentlige arrangementer, deraf 114 uden for museets egne matrikler.

Medarbejdere har forholdt sig til anslået mindst 500 skriftlige og mundtlige henvendelser om ugen med deraf afledte sagsbehandlinger.

Vesthimmerlands Museums Årbog udkom i 13. årgang med 9 korte artikler fra museets arbejdsmark.

Loftsmaleriet i kaffestuen på Vitskøl Kloster er valgt som forsidemotiv. Det viser Auroras forbøn hos Jupiter.

Samarbejdsaktiviteter inden for og uden for Vesthimmerland

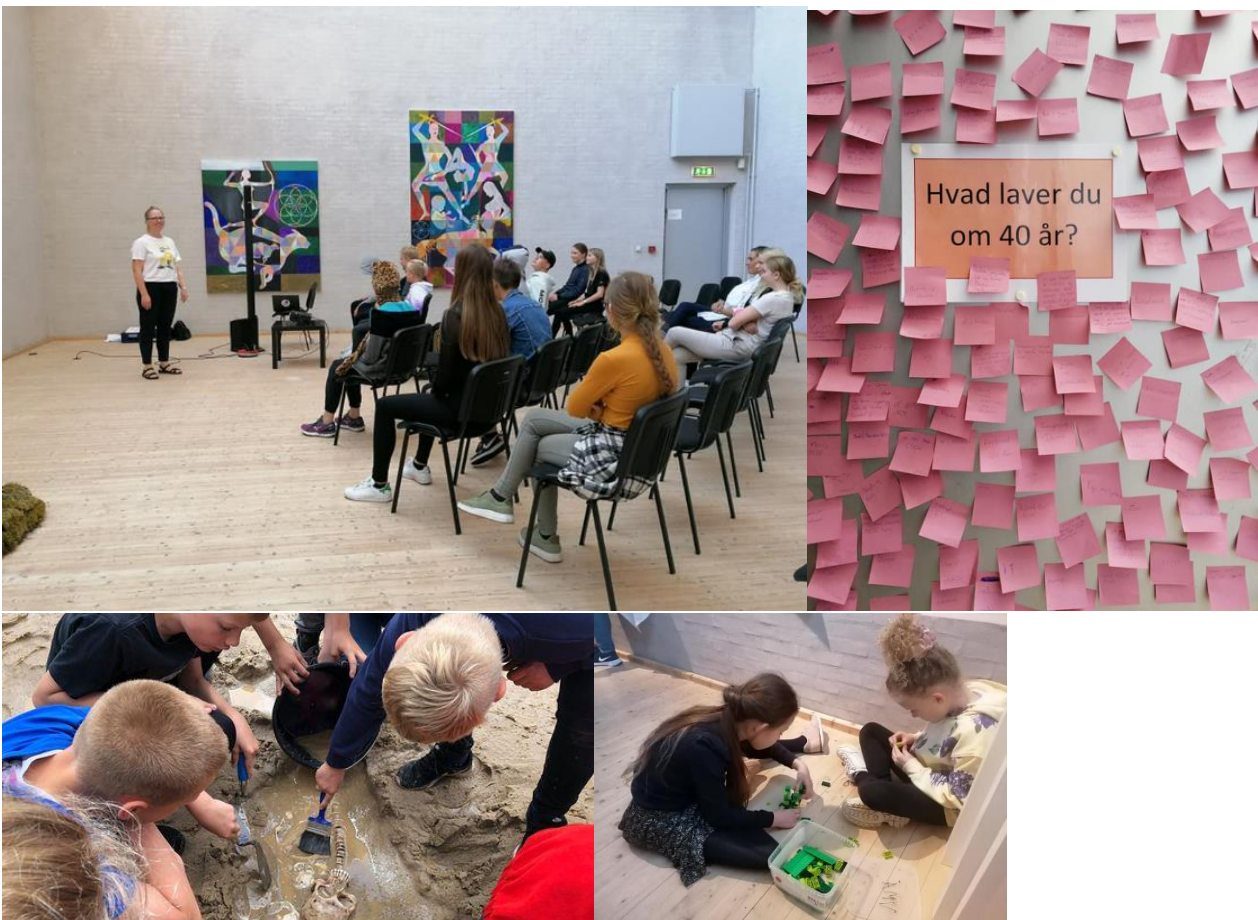
Vesthimmerlands Museum har også i 2021 arbejdet målrettet for at skabe samarbejde med andre aktører i kommunen:

- Plan- og udviklingsarbejde sammen med flere af **kommunens forvaltninger**
- **Kulturarvsmåned 2021**, der siden 2015 hvert år i juni har til formål at åbne for Vesthimmerlands skattekasse af fortællinger, steder og seværdigheder i samarbejde med museer, arkiver og private aktører i kommunen. I 2021 dog kun med 15 deltagende aktører pga. covid 19 og med særligt fokus på prøv selv-aktiviteter.
- **"Tidsrejsen 2021"**, et turismeudviklingsprojekt for turistaktører langs den himmerlandske vestkyst med **Stenaldercenter Ertebølle** og **Museet Herregården Hessel** som hovedaktører. Støttet af Vesthimmerlands Kommune.

To samarbejdsprojekter for kultur- og turismeaktører initieret af Vesthimmerlands Museum

- Udgivelse af bog om **Ranum** i samarbejde med borgerforening og lokalhistorisk arkiv.
- Bidrag til **skilteprojektet i Vegger** og udviklet indhold til skilteprojekter i **Gedsted og Aars**.
- Bidrag til udviklingsprojekt **Vilsted Sø**, initieret af Søbyernes Visionsråd og Vitskøl Kloster.
- Guidehæfte om **Vitskøl Kloster** (afventer færdiggørelse)
- Siden 2007 koordinering af arkivsamvirket i Vesthimmerland og redigering af de **Lokalhistoriske Arkivers Årsskrift**. I 2021 med bidrag fra 11 af de 11 arkiver.
- Bidrag til kommunens **Kulturuge**.
- Undervisningsprojekt for 7.-9. klasser i samarbejde med **"Hot Spot"** i Aars.
- Bidraget med konkrete undervisningsforløb til kommunens hæfte **"KulturNøgle"**, der henvender sig til skoler og undervisere i kommunen.

Vesthimmerlands Museum har opbygget en velfungerende skoletjeneste, der arbejder på mange niveauer fra børnehaver til udskoling og betjener alle skoler i kommunen.

- Organisering og formidling på **Aggersborg** som kommende UNESCO-sted sammen med lodsejere, borgerforeningen, Vesthimmerlands Kommune og andre aktører.
- Samarbejde med **Dansk Nutidsmuseum** og **lokalhistoriske arkiver** i Vesthimmerland om indsamling af arkivalier m.m.
- Samarbejde med **Aars Handelsstandsforening** om fotoudstilling i butikslokale på Himmerlandsgade (juni-oktober)
- Samarbejde med **Aars Borgerforening, handelsstandsforening og turistforening** om **Aars Byjubilæum 2020**.
- Samarbejde med **Borgerforening Ertebølle** og **Ertebølle Strandcamping** om div. formidlingstiltag.

Vesthimmerlands Museums aktiviteter har også i 2021 rakt langt ud over Vesthimmerlands grænser og skabt samarbejde med bl.a.

- **Arkæologisk netværk Nordvestjylland** (5 arkæologiske museer rundt om den vestlige del af Limfjorden).
- **BCN** (Bevaringscenter Nord), der varetager tilsynet med museets samlinger og yder bevaringsfaglig bistand.
- **Århus Universitet**, bl.a. ph.d.-projekt vedr. yngre stenalder
- **Ålborg Universitet**, CFK (Center for Kulturarvsformidling) og udstilling om De Kellerske Anstalter på Livø.
- **Københavns Universitet**, arkæologifagligt, bl.a. publikationer
- **Nationalmuseet**, arkæologifagligt, bl.a. Danefæ vurdering.

Museets arkæologiske opgaveløsning kræver samarbejde med mange aktører, såsom bygherrer, myndigheder, fagfæller og universiteter og kræver adgang til digitalt udstyr og egnede faciliteter.

- **Moesgård Museum**, arkæologifagligt, bl.a. prøveanalyser.
- **Museerne i UNESCO-projektet:** Nationalmuseet, Odense Bys Museer, Museum Sydøstdanmark, Nordjyske Museer.
- **STEAM.** Tværnationalt undervisningsprojekt under **EU-programmet Erasmus+**, samarbejde med aktører fra 7 europæiske lande (afsluttes i 2022).

www.steambuilders.eu

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- **Kulturarv Nord** (forening for 10 af de 12 statsanerkendte museer i Nordjylland).
- **Limfjordsmuseernes Samvirke** (forening for statsanerkendte museer rundt om den vestlige del af Limfjorden).
- **Naturvejledning Danmark** (naturvejledernetværk).
- **Museum Thy, De Kulturhistoriske Museer i Holstebro Kommune, Struer Museum, Lemvig Museum** i forbindelse med forsknings- og formidlingsprojektet Etnobotanik (afsluttes i 2022).
- Yderligere **fag- og museumsspecifikke samarbejdsfora**, såsom inspektørnetværk, neolitisk netværk, samlingsnetværk, brugernetværk BCN, SLA, MID og Landbohøjskole Selskab.

Daglige rundvisninger hører til blandt museets mange spændende aktiviteter i højsæsonen på Stenaldercenter Ertebølle. Også på Aggersborg modtages gæsterne i øjenhøjde.

Åbent hele året og et program med oplevelser for enhver smag

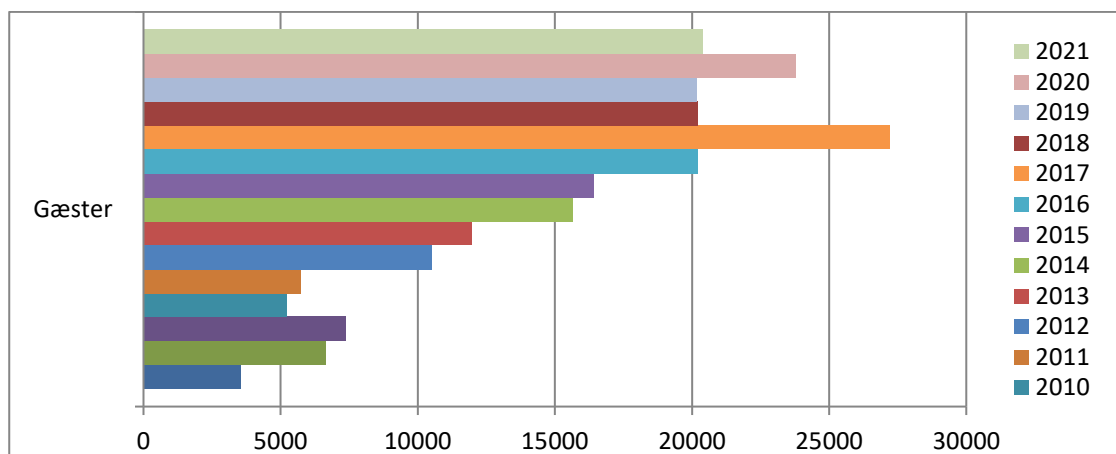
Vesthimmerlands Museums udstillinger i Aars har været åbnet tirsdag til søndag hele året rundt (1. maj til 31. august kl. 10-16 og 1. september til 30. april kl. 13-17). Stenaldercenter Ertebølle er med sin landskabsformidling en udpræget sommerattraktion og har holdt åbent i weekender fra maj, derefter fra 21. juni til 21. august hver dag kl. 10-17 og på udvalgte dage i efterårsferien. Sommerformidlingen på Aggersborg var i juli måned alle alle dage kl. 10-16.

Årets besøgstal kunne ikke indfri forventningerne. Covid-19 restriktionerne og dermed publikums tilbageholdenhed førte til en nedgang af entréindtægterne i forhold til året før. Det kunne særligt mærkes på Stenaldercenter Ertebølle. Men også de lange nedlukningsperioder i Aars og især nedlukningen efter åbningen af den populære Livø-udstilling primo november lagde en kraftig dæmper på forventningerne.

Særudstillingen om Livø blev åbnet af fhv. statsminister Poul Nyrup Rasmussen.

De langvarige Covid-19 nedlukninger gav anledning til afprøvning af nye tiltag, såsom 16 tidsbegrænset markerede ruter under overskriften "Gå ud i historien", kørselv-ture og pop-up udstillinger i Kulturarvsmåned, sommerens stjerne løb for børn i Aars og aktiviteter i landskabet i forbindelse med Tidsrejsen. I samarbejde med Aars Handelsstandsforening blev hen over sommeren i et ledigt butikslokale på Himmerlandsgade vist en plancheudstilling med fotografier fra Aars gennem tiden. Udstillingen var meget velbesøgt.

Besøgende i museets udstillinger og deltagere i arrangementer 2007-2021.

Optalt har museet haft 20.401 gæster i alt på alle sine aktiviteter, mens et forsigtigt skøn på antal af besøgende ifm. "Gå ud i historien" gør et besøgstal på over 24.000 meget mere sandsynligt. Dertil skal lægges de mange besøgende på museets hjemmeside (mere end 300.000 unikke hits) og Facebook sider, læsere af museets publikationer og infotavler, deltagere i projekter, netværk, tv-seere og læsere af de mange avisomtaler, museet har opnået hen over året. Således fremstår Vesthimmerlands Museum også som omfattende kommunikations- og oplysningsvirksomhed for Vesthimmerlands kulturarv.

Museets indtægter på entré og kiosk var på 621.021 kr. og dermed ganske tilfredsstillende for et museum, der ikke har oplevelsesøkonomisk indtjening som hovedformål. Alligevel ligger beløbet under det budgetterede og udgør blot ca. 5% af museets samlede indtægter i 2021.

Frivillighed og det lokale engagement

Vesthimmerlands Museum er til for sine gæster og brugere. Væsentligt for den daglige drift er de mange frivillige, der er tilknyttet Stenaldercenter Ertebølle, Lokalhistorisk Arkiv Aars og Vesthimmerlands Museum i Aars. De tre foreninger Vesthimmerlands Museumsforening, Støtteforening for Stenaldercenter Ertebølle og Lokalhistorisk Forening Aars understøtter museets alsidige arbejde med uundværlig praktisk hjælp og anden bistand. Medlemmerne har indflydelse på museets drift og udvikling og derudover mulighed for at dyrke personlige

interesseområder, såsom registrering af arkivalier, udgivelse af publikationer, planlægning af programaktiviteter eller deltagelse i levende formidling. Foreningerne samarbejder med andre museer, arkiver og lokale aktører om at gøre kulturarvsområdet attraktivt og spændende for frivilligt engagement. Bl.a. også gennem etablering af aktivitetsgrupper, som f.eks. et madlaug og et dragtlaug. I den forbindelse har Covid 19-pandemien dog desværre også i 2021 sat markante begrænsninger for udviklingen.

I 2021 kunne bygningerne Søndergade 42 tages i brug af museets historikere og de frivillige medarbejdere på det lokalhistoriske arkiv.

På Stenaldercenter Ertebølle deltager frivillige i den daglige formidling og giver dermed sommerformidlingen et væsentligt løft.

Markedsføring af museet og Vesthimmerland

Vesthimmerlands Museums brede og vidtforgrene engagement har givet museet og Vesthimmerland synlighed i nationale og internationale sammenhænge. Bl.a. skal nævnes landsdækkende og international synliggørelse af Aggersborg som en del af UNESCO-ansøgningen. Omtalen af Livø-udstillingen på DR m.m., synliggørelsen af projektet Tidsrejsen gennem Destination Himmerlands digitale PR-tiltag samt formidlingen af museets mange programaktiviteter gennem digitale og printmedier, FB, Instagram og tv-omtaler.

Ringborgenes fællesannonce i UNESCO bladet World Heritage, der distribueres til hele verdenen.

Vesthimmerlands Museums egne FB- og internettiltag har arbejdet målrettet med at øge kendskabet til Vesthimmerland og museets virkeområder.

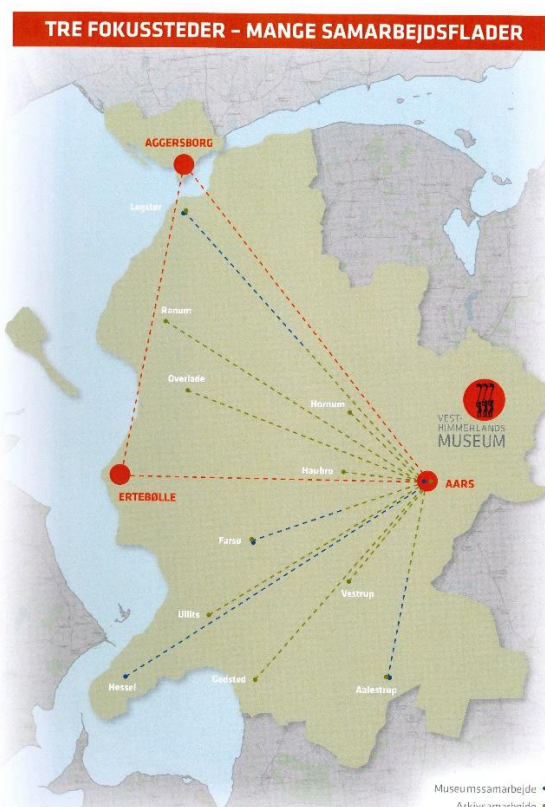
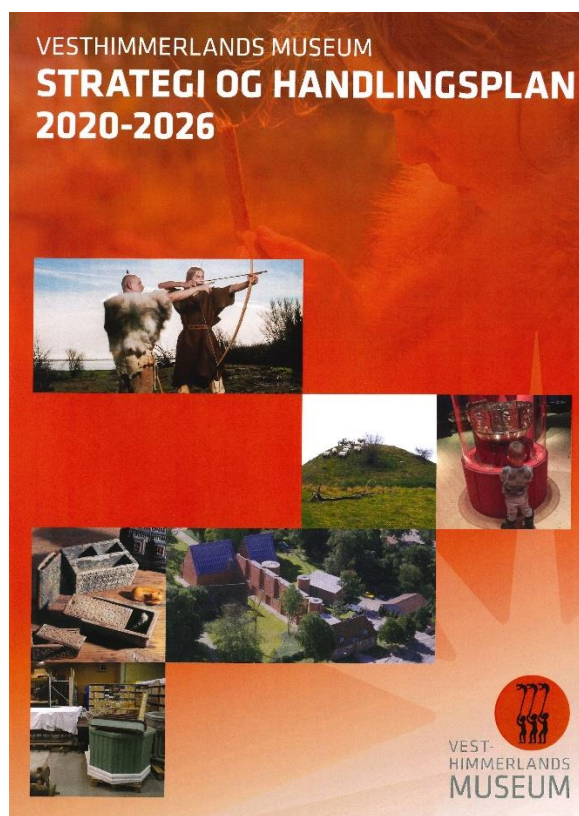
Endvidere udgiver museet et elektronisk nyhedsbrev. Det tilstræbes at udgive brevet en gang om måneden med korte nyheder fra museets alsidige arbejdsområde og relevant landspolitisk museumsstof. I december 2021 udkom nr. 86.

Vesthimmerlands Museum bidrager væsentligt til turismeudviklingen i Vesthimmerland. I denne forbindelse er Stenaldercenter Ertebølle hovedaktør med fokus på kultur- og naturoplevelser i Ertebølle og nærområdet. Med en forventet optagelse af Aggersborg på UNESCOs verdensarvsliste vil der kunne udfoldes helt nye dimensioner i markedsføringen af Vesthimmerland som turistdestination.

Strategi og Handlingsplan – hvad har vi nået i 2021?

Vesthimmerlands Museum har opnået enkelte målsætninger i henhold til strategi- og arbejdsplanen 2020 -2026, mens andet fremstår uforløst. Således er arbejdet med færdiggørelsen af UNESCO-ansøgningen gået efter planen, og den efterfølgende opfølgning har tilsvarende banet vejen for de næste skridt. Samarbejdet med andre aktører i Vesthimmerland blev styrket (se ovenstående) og arbejdet med formidlingsaktiviteter ude i landskab og byrum intensiveret. Forskningsindsatsen i henhold til ph.d.- aftalen kunne realiseres. Bevillingen udløb i 2021. Derfor er museet udfordret på at finde midler til færdiggørelsen af forskningstiltagene og bane vejen for nye. Som uforløst fremstår problemstillingen omkring museets genstandsmagasin, som blev etableret i Aars som midlertidig løsning i 2012 efter fraflytningen fra uegnede kælderlokaler under Østermarksskolen. Der mangler en stabil og langsigtet løsning i egnede og til formålet godkendte lokaler. Nuværende lejeaftale udløber ultimo 2022.

Hvad bringer 2022?

Vesthimmerlands Museums virksomhed er defineret gennem en lang række alsidige opgaver og indsatsområder, der tilsammen skaber merværdi for borgere, kommunen, turister og fremtidige beboere af Vesthimmerland. Disse opgaver kræver et bredt engagement, der skal udføres på et utilstrækkeligt ressourcegrundlag, hvor fonds- og puljemidler i mange år har bidraget udslagsgivende til at sikre museets faste drift. Det skaber usikkerhed, manglende driftsstabilitet og forhindrer samtidig, at museet kan opbygge en fornuftig likviditet til at stå imod vanskelige tider.

Vesthimmerlands Museum har med sit brede engagement i udviklingen af Vesthimmerlands kulturarv og sine mange samarbejdspartnere og -flader i hele kommunen samt udsigterne til nomineringen af Aggersborg til UNESCO Verdensarv efterhånden opnået en portefølje og betydning, der gør det nødvendigt at træffe grundlæggende beslutninger om museets fremtidige drift og rolle i Vesthimmerland.

Museets ansatte og frivillige medarbejdere ser ind i et driftsår 2022, der både byder på spændende tiltag og betydningsfulde økonomiske udfordringer.

Ansøgningen om optagelse på UNESCOs Verdensarvsliste er afleveret. Nu venter fem museer, fem kommuner og en statslig styrelse med spænding på afgørelsen.

Søndergade 44 • 9600 Aars
Tlf.: 98 62 35 77 • mail@vmus.dk
www.vesthimmerlandsmuseum.dk